

ПРАВНА УРЕДБА И ОСОБЕНОСТИ НА ЕЛЕКТРОННОТО ПРИЗОВАВАНЕ ПО АПК

Д-р Гергана Върбанова

LEGAL REGULATION AND CHARACTERISTICS OF ELECTRONIC SUMMONS UNDER APC

Gergana Varbanova, PhD

Резюме: Дигиталната трансформация в правораздаването е сложен и продължителен процес. Уведомяването на субектите и упражняването на процесуални права по електронен път са ключов момент в административния процес. Настоящото изследване разглежда особеностите на електронно-то призоваване на адвокатите в административното производство, което се развива пред съда. Съобщаването и призоваването на субектите гарантира сигурното узнаване от страните в производството за предстоящите или вече извършени действия по делото. Използването на технологиите и електронната комуникация са част от процеса на дигитална трансформация на съдебната система и въвеждане на електронното правосъдие.

Ключови думи: *електронно правосъдие, призоваване, административен процес, дигитална трансформация*

Abstract: Digital transformation in the administration of justice is a complex and long-term process. Notifying the parties and exercising procedural rights electronically is a key point in the administrative process. The present study examines the specifics of the electronic subpoena of lawyers in administrative proceedings that take place before the court. Notifying and summoning the subjects ensures that the parties in the proceedings are informed about the upcoming or already performed actions in the case. The use of technology and electronic communication are part of the process of digital transformation of the judicial system and introduction of electronic justice.

Key words: *e-justice, summons, administrative process, digital transformation*

Doi: <https://doi.org/10.36997/PPDD2022.208>

Въведение

Използването на технологиите и средствата за електронна комуникация в съдебното производство води до *фундаментална промяна в начина, по който започва, развива се и приключва съдебното производство пред административните съдилища*. Дигиталната трансформация има за цел да внедри достиженията на съвременните технологии така, че страните да получат по-бърз, икономически поевтин, но справедлив съдебен процес. Дигиталната трансформация в съдебната система е започнала и само тези, които я приемат, могат да бъдат *успешни в сферата на електронното правосъдие*. Последното важи за всички участници в съдебното производство – съдии, адвокати, страни, заинтересовани лица, вещи лица, съдебни служители и въобще всички ангажирани в законосъобразното протичане на един съдебен процес. Погрешно е да се смята, че връчването на електронни призовки и съобщения възникна от необходимостта съдопроизводствените действия да се извършват бързо в период на пандемична обстановка. Внимателният анализ на АПК и последните мащабни промени в него показва, че процесът по дигитална трансформация в съдебната система, в частност извършване на процесуални действия в електронна форма, е започнал много преди Covid-19 да промени „правилата на играта“ в електронното призоваване.

Изложение

Анализът на електронното връчване в административното производство налага да се направят някои терминологични уточнения на използваните понятия, доколкото липсва единен законодателен подход при дефинирането им.

Адресат на електронно изявление съгласно чл. 5 от Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги „може да бъде лице, което по силата на закон е длъжно да получава електронни изявления или за което въз основа на недвусмислени обстоятелства може да се смята, че се е съгласило да получи изявлението в електронна форма“.

Електронен адрес за връчване съгласно §1 на ДР от ГПК е „персонализирано пространство в единния портал за електронно правосъдие, чрез което лицата получават електронни заявления, съоб-

щения, призовки и книжа от съдилищата, квалифицирана услуга за електронна препоръчана поща, както и адрес на електронна поща“.

Електронен адрес съгласно §1 на ДР от ЗСВ е „идентифицируема чрез общоприет стандарт информационна система за получаване на електронни изявления“.

От дадените легални определения е видно, че понятието *електронен адрес* по смисъла на §1 на ДР от ЗСВ е по-широко от понятието *електронен адрес за връчване по ГПК* и може да обхваща както персонализирано пространство в единия портал за електронно правосъдие, така и всеки електронен адрес, който представлява идентифицируема чрез общоприет стандарт информационна система за получаване на електронни изявления – квалифицирана електронна препоръчана поща, връчване чрез съобщения за инстантна комуникация, връчване на имейл адрес или дори връчване чрез съобщение посредством използване на SMS.

Първоначалната редакция на чл. 137 от АПК предвиждаше възможност на страните да бъдат връчвани призовки и съобщения по електронен път, *но само когато те са заявили изрично*, че желаят да бъдат адресати на електронни изявления, съответно призовките (съобщенията) се връчваха на посочения от страната електронен адрес. Текстът предвиждаше, че електронните съобщения „*се смятат за връчени с постъпването си в посочената информационна система и се удостоверяват с копие от електронния запис за това*“. Тази редакция на текста създаде затруднения, доколкото изпращането на съобщението на адресата не е равнозначно на получаване. Съответно *електронния запис от изпращането не е равнозначен на електронен запис, който удостоверява получаването на електронното съобщение*. В практиката се наложи (с оглед липсата на доказателства у съда за връчването), ако получаването не бъде потвърдено от адресата, то съобщението да бъде връчено по общия ред – чрез призовкар.

Затрудненията с електронното призоваване *доведоха до мащабна реформа в областта на връчването в административния процес*. Така АПК възприе изцяло нов подход, а именно „общ за всички административни производства начин на съобщаване“ (Лазаров, К., Тодоров, И. 2020). С измененията и допълненията на АПК, обнародвани в брой 77 на Държавен вестник от 18.09.2018 г., в сила от 01.01.2019 г., се преуреди по нов начин уредбата в областта на връчването в административния процес.

Промените преуредиха връчването на адвокатите, доколкото от анализа на текста на чл. 137, ал. 2 от АПК може да се направи извод, че адвокатите са *задължителни адресати на електронни изявления в отношенията си със съда*, и връчването на адвокат трябва да се извършва само по електронен път. Макар и стряскащо, въвеждането на електронно връчване на адвокати отговаря на съвременната идея за електронно правосъдие, част от което е и електронното призоваване.

Както беше изяснено по-горе, за да бъде едно лице адресат на електронно изявление, е необходимо или *законът да го задължава да получава електронни изявления*, или лицето да е дало *съгласие да бъде адресат на електронни изявления* – чл. 5 ЗЕДЕУУ. Доколкото призоваването е едно от най-съществените и важни процесуални действия, нормите, които го уреждат, имат императивен характер (Ангелов, А. и др. 2013). Сигурността на електронното връчване и законосъобразното протичане на процеса изискват или закон да е задължил лицето да бъде адресат на електронни изявления, или да е налице *воля* да получава електронни изявления в административния процес (Върбанова, Г. 2021). Съгласно ал. 2 на чл. 137 от АПК „...*Съобщенията до адвокатите се връчват на посочения в производството пред административния орган електронен адрес, освен ако по делото не посочат друг електронен адрес*“. Съответно ако адвокатът не е участвал в „...производството пред административния орган...“, *трябва задължително да посочи електронен адрес за връчване съгласно Закона* за електронното управление или електронен адрес, съобразно изискванията на чл. 360е, ал. 1, т. 7 от Закона за съдебната власт. Анализът на разпоредбата показва, че адвокатите *нямат възможност за избор дали да бъдат адресати на електронни изявления, или не*, а са длъжни да посочат *електронен адрес и са задължителни адресати на електронни изявления*. Този извод се потвърждава и от вмененото с чл. 50а от Закона за адвокатурата задължение всеки адвокат да регистрира и да поддържа профил в единния портал за електронно правосъдие (ЕПЕП) и в информационна система за сигурно електронно връчване (ССЕВ) по чл. 20, т. 1, буква „а“ от Закона за електронното управление.

Текстът на чл. 137, ал. 2 от АПК предоставя възможност на адвокатата да избере дали да посочи профил за връчване чрез ССЕВ, или да посочи електронен адрес по смисъла на §1 на ДР от ЗСВ. Както беше изяснено по-горе, понятието *електронен адрес* по ЗСВ е *по-широко от електронен адрес за връчване по ГПК*, като е допустимо адвока-

тът да посочи като електронен адрес за връчване и *квалифицирана електронна препоръчана поща потребителски профил в ЕПЕП или друг избран от него електронен адрес*. Доколкото АПК дава възможност адвокатът да направи избор на какъв електронен адрес да му бъде връчено, *за редовно ще се счита само онова връчване, което е направено на посочения от адвоката електронен адрес*. Ако адвокатът е посочил повече от един електронен адрес за връчване, съдът може да прецени на кой от посочените електронни адреси да му връчи съответната призовка или съобщение. Съответно връчването ще бъде редовно, ако е избран един от няколко посочени от адвоката електронни адреси. Не може да бъде връчено на електронен адрес, който не е посочен от адвоката, но може да бъде връчено чрез ССЕВ. В случай че адвокатът няма регистрация в ССЕВ, е възможно съобщение да му бъде връчено чрез посочване на ЕГН (БУЛСТАТ) и имейл адрес (електронна поща), като на имейл адреса ще получи покана за регистрация и съответно ще има възможност да изтегли връченото му съобщение или призовка чрез системата.

Текстовете на чл. 137, ал. 2 от АПК и чл. 50а от ЗАДв. търпят известна критика, защото разработената система за сигурно електронно връчване е предназначена за *органите от системата на изпълнителната власт*, а адвокатурата като такава не е част от нея. Нещо повече, видно от протокол от заседание на ВСС №30 от 10.12.2020 г. (стр. 32) членовете на ВСС са разисквали недостатъците на връчването чрез ССЕВ, като обръщат внимание, че „...следва да се има предвид, че системата, която предлага Държавната агенция „Електронно управление“ крие риск от пропуски и грешки при връчване на съдебните книжа от страна на съдилищата, тъй като действията ще се изпълняват ръчно във външна система, системата на Държавната агенция няма интеграция с действащите деловодни системи на съдилищата...“. Трябва да се обърне внимание и че връчването чрез ССЕВ може да *наруши и равнопоставеността между субектите в съдебното производство*, доколкото административните производства обичайно са свързани с обжалване на актове на държавната администрация, а именно тя оперира ССЕВ. Не на последно място, за да бъде осъществено връчване чрез ССЕВ, адвокатът трябва да бъде регистриран в нея, а към края на месец юни 2022 година регистрираните адвокати и адвокатски дружества в ССЕВ са под 100.

Съгласно ал. 3 на чл. 137 от АПК, когато „...връчването се из-

вършва по електронен път, съобщението, съдържащо информация за изтегляне на призовката, съобщението или книгата, се смята за връчено в деня на изтеглянето му от адресата. В случай че съобщението не бъде изтеглено в 7-дневен срок от неговото изпращане, то се смята за връчено в първия ден след изтичането на срока за изтегляне“. На практика само при връчване чрез квалифицирана електронна препоръчана поща или чрез връчване посредством ССЕСВ се генерират разписки за времето на връчване (изтегляне) на електронното съобщение. При връчване чрез ЕПЕСВ се генерира разписка за изтегляне на съобщението, която обаче не е придружена с удостоверение на време.

При използване на имейл адрес за връчване обичайно не се генерира разписка за изтегляне на връченото електронно съобщение. Анализът на текста показва, че законодателят е предпочел *бързината за сметка на сигурността при връчването*. Текстът не държи сметка, че връчването на имейл адрес *не е сигурно*, съответно изпратеното съобщение може изобщо да не достигне адресата (възможно е да бъде „прихванато“, имейла на съда да бъде филтриран автоматично, да бъде вписан автоматично в black list и т.н.). Няма изискване, за да се приеме за редовно връчването на съответното съобщение, *то да бъде задължително изтеглено от адресата*. На практика *всяко изпратено съобщение ще се счита за редовно връчване съгласно ал. 3 на чл. 137 от АПК*, доколкото *изтеглянето на електронното съобщение не е задължителен елемент от връчването*. Именно поради тази особеност на електронното връчване по АПК, ако адвокатът е избрал имейл адрес за връчване, при получаване на съобщение следва да *изпрати потвърждение до имейл адреса на съда, от който му е връчено съответното съобщение или призовка*. В този случай срокът ще започне да тече от датата на потвърждаването, което трябва да бъде извършено в рамките на 7 дни от датата на изпращане на призовката или съобщението. Потвърждението извън този срок няма да породи правно действие, доколкото ако съобщението не бъде изтеглено в 7-дневен срок от неговото изпращане, *то се смята за връчено в първия ден след изтичането на срока за изтегляне*.

Заклучение

От направеното изследване може да се направи изводът, че връчването на призовки и съобщения по електронен път в администра-

тивното съдопроизводство не държи сметка за сигурността на връчването на призовките и съобщенията на адвокатите в процеса. Това поставя под въпрос сигурността на връчването и законосъобразното провеждане на съдебния процес, още повече че за да се приеме за редовно връчена призовка или съобщение, е достатъчно да бъде изпратена от съда, без законодателят да поставя изискване за изтеглянето ѝ. Въвеждането на електронното призоваване е безспорно необходимо, но нормативната уредба трябва да държи и на изискванията за сигурност на връчването и да осигури гаранции за надлежно връчване по електронен път, като се възползва от съвременните технологични решения. Адвокатът като задължителен адресат на електронни изявления трябва да бъде обезпечен с надлежна система, която да гарантира точното време на изпращане, респективно – на изтегляне на съответното електронно съобщение или призовка, като към момента АПК не създава такива гаранции за сигурно електронно връчване.

Използвана литература:

1. Ангелов, А. и др. Административнопроцесуален кодекс – Систематичен коментар. Проблеми в правоприлагането. Анализ на съдебната практика. София: Труд и Право, 2013, с. 908-909.

2. Върбанова, Г. Връчване на призовки и съобщения по електронен път. Критичен анализ, 2021 (<https://news.lex.bg/guestpost/%d0%b2%d1%80%d1%8a%d1%87%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%b7%d0%be%d0%b2%d0%ba%d0%b8-%d0%b8-%d1%81%d1%8a%d0%be%d0%b1%d1%89%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d1%8f-%d0%bf%d0%be-%d0%b5%d0%bb/>).

3. Лазаров, К., Тодоров, И. Административен процес. София: Сиела Норма, 2020, с. 95-100.

За контакти:

Адвокат Гергана Върбанова

Доктор по гражданско и семейно право

www.varbanova.bg

E-mail: gergana@varbanova.bg